

“KAŞ Kİ, BİZİM TEYMUR MÜƏLLİM KİMİ AĞSAQQALLARIMIZ ÇOX OLAYDI...”

Bu yazımı 5 il əvvəl, böyük alim və ictimai xadim, görkəmli ziyalı, şair, nasir-publisist, müdrik insan Teymur Bünyadovun 85 illiyi ərəfəsində yazmışdım. Bu müdrik insan 90 illik mənalı həyatının 65 ildən çoxunu elminin inkişafına həsr edib. Azərbaycanda etnoqrafiya elminin yaradıcılarından biri, el ağısaqqalı Teymur Bünyadov bu gün də xalqla bir yerdədir. O bu gün də xalqı öyrənir, milli-mənəvi varlığını xalqa çatdırmağı özünə borc bilir. Onun haqqında çox yazmaq, saatlarla danışmaq olar. Amma mən əziz dostum Teymur Bünyadova 5 il əvvəl həsr etdiyim bu yazımı ürək sözlərim kimi bir daha təqdim etmək istərdim.

Azərbaycan elmi, tarixi və mədəniyyəti sahəsində gördüyü böyük işlərlə yadda qalan Teymur Bünyadov arxeologiya və etnoqrafiya elminin inkişafına öz töhfəsini vermiş böyük alim, ictimai xadim, görkəmli ziyalıdır. Ömrünün bu çağında belə istirahət bilməyən bu insan tariximizi əbədi yaşatmaq üçün nə qədər dəyərli işlər görmüşdür. Onun elmi istiqaməti ən çətin elm sahələrindəndir. Biz tariximizi yaşatmaq istəyiriksə, onu dərinləndirməli, maddi-mənəvi mədəniyyətimizi təmsil edən abidələri, sənət əsərlərini, onun yaranma səbəblərini, ustalarını bilməliyik. Məhz bütün bunları özünün gərgin və məhsuldar fəaliyyətinin əsas prinsipləri hesab edən Teymur müəllim ölkəmizdə arxeologiya və etnoqrafiya elminin formalaşması və inkişafına müstəsna töhfələr vermişdir. Bu sahədə Teymur müəllimin bütün nailiyyətlərini sadalamaq istəmirəm, çünki buna ehtiyac yoxdur. Bu barədə respublika mətbuatında kifayət qədər informasiyalar

verilmişdir. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, Teymur Bünyadovun müəllifliyi ilə Azərbaycan xalqı, Azərbaycan torpağının qədim və zənginliyinə dair “Azərbaycan arxeologiyasının öçerkləri” (1960), musiqi mədəniyyətimizin ilk dəfə tarixi-etnoqrafik baxımdan nəzərdən keçirildiyi “Əsrlərdən gələn səslər” (1975) əsərləri ərsəyə gəlmişdir. O, eyni zamanda, 35 kitab və monoqrafiyanın, 1000-ə yaxın məqalənin müəllifidir. Məhz onun rəhbərliyiylə 2007-ci ildə ilk 3 cildlik “Azərbaycan etnoqrafiyası” monoqrafiyası böyük tirajla nəşr olunmuşdur. O, Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar rus və ingilis dillərinə tərcümə edilmiş 3 cildlik “Qəbələnin tarixi”, “Qəbələ folkloru”, “Qəbələnin etnoqrafiyası”nın müəllifidir. Qəbələ demişkən, bəzi xatirələr yadıma düşdü. 2012-ci ilin oktyabr ayı idi. Qəbələdə Şeyx Allahşükür Paşazadə həzrətlərinin iştirakı ilə tədbir keçirilirdi. Tədbirdə qabaqcıl ziyalılar, alimlər, akademik Vasim Məmmədliyəv, Fətaf Heydərov, professor İsrail Qurbanov və başqaları iştirak etdirdilər. Teymur müəllim də orada idi. Rayon ictimaiyyətilə görüşündə o, “Mən neçə aydır ki, Qəbələdə həmkarlarım ilə tədqiqatlar aparıram. Axı, Qəbələ, bu yerlər tariximizin çox sirlərini hələ açmayır. Mən və həmkarlarım çalışırıq ki, bu qədim Azərbaycan diyarının bir guşəsi olan bu yerlərin tarixini araşdıraraq, qədim abidələrimiz barədə məlumatları bugünkü və gələcək nəsillərə çatdıraq” dedi. Məhz bu əsərlər onun o zamankı gərgin əməyi, böyük zəhməti ilə ərsəyə gəlmişdi. Açıqgını deyim ki, bunlara nəzər saldıqda, bu müdrik alimin

əməksevərliyinə, tükənməz enerjisinə heyran qalır və öz-özünə düşünürsən: “Nə yaxşı ki, millətimizin belə ağısaqqal, müdrik ziyalıları var”. Xatirələrdən söz düşmüşkən... Mənim həyat yoldaşım dünyasını dəyişəndə o mənim yanımda idi. Onun həyat yoldaşı da bu dünyadan köçəndə, o, mənə dedi: “Mən səni də başa düşürəm, özümü də”. Mən bu yazıda Teymur müəllimin xalq üçün, hamımız üçün son dərəcə vacib olan keyfiyyətlərini qeyd edərdim. Xatırlayıram, Teymur Bünyadov müstəqilliyimizin ilk və çox gərgin illərində dövlətimizin qorunması üçün fədakarcasına vuruşurdu. Lakin o tufənglə deyil, sözlə, ağıl gücü ilə müstəqilliyimizə xor baxan, özlərini “ağıllı” islahatçı hesab edənlərə qarşı öz tutarlı, sağlam fikirlərini çatdırırdı. Teymur müəllim həmişə insanları bir amal, məqsəd ətrafında birləşməyə çağırır, ən çətin dövrlərdə, o cümlədən bu gün də xalqına ləyaqətlə xidmət edir. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra islamın milli-mənəvi dəyərlərinin təbliği işində Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi nəzdində Vasim Məmmədliyəvin başçılığı ilə Dini-Elmi Şura yarandı. Biz müntəzəm olaraq (mən də o şu-

ranın üzvü kimi) gündən-günə mürəkkəbləşən dünyanın bir çox problemlərini müzakirə edirdik. İslam dini, islam mədəniyyəti, islam dünyasının haqsız hücumlara məruz qalması sahəsində də Teymur müəllim çox savadlı, çox nəcib işlər görmüşdür. Teymur Bünyadov beynəlxalq aləmdə də tanınır. Onun bir sıra beynəlxalq konqreslərdə arxeologiya və etnoqrafiyaya dair çıxışları hər zaman maraqla qarşılanır. Teymur Bünyadov elmi yaradıcılıqla yanaşı, bədii yaradıcılıqla da məşğul olmuşdur. Söz həvəskarı, bayatlar müəllifi, insan, təbiət aşiqi, poeziya həvəskarı olan Teymur Bünyadov, həmçinin elimizin, obamızın müdrik ağısaqqallarından biridir. Millətin varlığını müəyyən edən göstəricilərdən biri də elə ağısaqqallıqdır. Teymur müəllim əsl ağısaqqaldır. Kəsənləri barışdırmaq, gənc ailələrin qurulması prosesinə başçılıq etmək, ağır və çətin xarakterlərlə dil tapa bilmək, ziddiyyətləri aradan qaldırılması, əmin-amanlıq yaradılması kimi cəhətlər məhz ona məxsusdur. Teymur Bünyadov dostuna, ailəsinə sadıq, mətinli, ən çətin vaxtlarda özünü itirməyən, təmkinli olmağı bacaran bir insandır. Ürəkdən qopub gələn bayatlar müəllifi olan Teymur müəllim yazdığı hər misra ilə qəlblərə girmək, könlüldə qalmaq arzusunadadır və mən dəyərdim ki, o, bu arzusuna çatıb. Kiçik yaşlarından anasını itirən, ana nəvəzişinə həsrət qalan Teymurun özünün də dediyi kimi, ömrü, günü, yol yoldaşı məhz bayatları olmuşdur. Teymur döyünən ürəyi, qayğısını çəkən, halına yanan, könlünü alan, dar günündə arxa-dayağı olan, qəmli çağlarında göz yaşını

Teymur Bünyadov - 90

T.Ə.Bünyadovun “Şərəf” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**: Azərbaycanda etnoqrafiya elminin inkişafında böyük xidmətlərinə görə Teymur Əmiraslan oğlu Bünyadov “Şərəf” ordeni ilə təltif edilsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 18 yanvar 2018-ci il

silən, könül həmdəmi saydığı bayatları ilə yaşayan bir insandır:

*Dolan göz,
Gözüm, könüm, dolan göz,
Anam birdi, vətən tək,
Dur başına dolan göz.*

Teymur müəllimin zəngin bədii yaradıcılığı yalnız bu bayatılardan ibarət deyildir. O, “Ana Kürüm”, “Qızıl qaya”, “Mərd qalalar, sərt qayalar”, “Zimqala” adlı əsərlərin, çoxsaylı hekayələrin, “Göz yaşları” (1991) romanının, “Xan çinar kölgəsində”, “Anam birdi, vətən tək”, “Başı çalınan dağlar” adlı 3 cildlik bayatlar kitabının müəllifidir. Teymur Bünyadovun zəngin irsinə nəzər saldıqda, gördüyü bu qədər işə təəccüblənməmək qeyri-mümkündür. Teymur müəllimi daim narahat edən bir məsələ də var ki, bu da hamımızın ortaq yarası Qarabağ dəridir. Onun xalqımızın qəhrəmanlıq tarixinə həsr olunmuş “Babək”, “Cavanşir”, “Atropat”, “Qız var oğuldan qeyrətli” və digər qiymətli əsərləri vətənpərvərlik ruhunda qələmə alınmışdır. Bir çox vəzifələrdə çalışmış Teymur Bünyadov hazırda Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi yanında Toponomika Komissiyasının sədr müavini. O, eyni zamanda, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi nəzdində yaradılmış Dini-Elmi Şuranın, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının “Arxeologiya” və “Etnoqrafiya”

ixtisasları üzrə dissertasiyaların müdafiəsi şurasının sədri, Respublika Elmi Tədqiqatların Təşkili və Əlaqələndirilməsi Şurasının Tarix üzrə Problem Şurasının üzvü, “AMEA-nın Xəbərləri (tarix, fəlsəfə və hüquq seriyası)”, “Tarix və onun problemləri”, “İpək yolu”, “Təkamül”, “Müasir mədəniyyətin inkişafı”, “Qarapapaqlar” jurnallarının redaksiya heyətinin üzvüdür. Öz arxeologiya və etnoqrafiya məktəbini yaratmış T.Bünyadovun böyük zəhməti, zəngin yaradıcılığı dövlət tərəfindən də yüksək qiymətləndirilmiş, 2005-ci ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmuş, 2008-ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür. Bu günlərdə isə Azərbaycanda etnoqrafiya elminin inkişafında böyük xidmətlərinə görə Teymur Bünyadov “Şərəf” ordeni ilə təltif edilmişdir. Mən əziz dostum, çox dəyərli ağısaqqalımız, böyük alim, görkəmli ziyalı Teymur Bünyadova uzun ömür, möhkəm can-sağlığı arzulayıram. Ağısaqqalları, ziyalıları, alimləri uca tutan dövlət həmişə uğurlar qazanar. Mən doğma Azərbaycanımın xoş gələcəyinə bir də ona görə inanıram ki, bu qədim diyarın Teymur müəllim kimi oğulları var. Kaş ki, bizim Teymur müəllim kimi ağısaqqallarımız çox olaydı...

Akademik Ziyad Səmədzadə

Azərbaycan arxeologiya və etnoqrafiya elminin inkişafında əvəzsiz xidmətləri olan böyük alim, AMEA-nın həqiqi üzvü, tarix elmləri doktoru, professor, əməkdar elm xadimi, xalqımızın ləyaqətli ziyalı Teymur Əmiraslan oğlu Bünyadovun 90 yaşı tamam olur. Azərbaycan arxeologiya və etnoqrafiya elminə aid dəyərli monoqrafiyaların,

təkcə tarixçi-etnoqraf alim, folklorşünas, nasir və şair deyil, həm də ictimai-siyasi xadimdir. O, respublikamızın hüduqlarından çox-uzaqlarda da tanınan alim və ziyalıdır, vətəncanlı, torpaqcanlı şəxsiyyətdir, el-oba, yurd sevgili könül adamı, qəlb sahibidir. Ömrünün ixtiyar çağında da elmi axtarışları davam etdirən, qəlbə vətən eşqi ilə döyünən bu ağısaqqal ali-

Bu günlərdə Azərbaycan etnoqrafiya elminin banilərindən biri, tarix və arxeologiya elmlərinin inkişafında xüsusi xidmətləri olan Əməkdar elm xadimi, AMEA-nın həqiqi üzvü, tarix elmləri doktoru, professor, böyük alim və ictimai xadim, nümunəvi ziyalı Teymur Əmiraslan oğlu Bünyadovun 90 yaşı tamam olur. Akademik Teymur Bünyadov həyatının 65 ildən çoxunun mənasını xalqa xidmətdə görə, millətin mənafeyini, Azərbaycanın müstəqilliyini, dövlət və dövlətçiliyini hər şeydən uca tutan elm fədaşılığıdır. Olduqca təmənnaş, ədalətli insandır, onda ağısaqqallıq, müdriklik, yüksək ziyallıq keyfiyyəti qabarıqdır. Azərbaycan etnoqrafiya elminin banilərindən biri Teymur Bünyadov təbrikar elm təşkilatçısı, zəngin mədəniyyətli, geniş dünyagörüşlü, nümunəvi ağısaqqallığı ilə ad-san qazanmış, insanlara örnək olan milli sərvətimiz, nurlu şəxsiyyətimizdir. Bu nəcib insanın yeri ziyalılar, alimlər arasında elə ucadır ki,

hansı tərəfdən baxsan, onun nəcabəti, elminin nuru diqqətini cəlbəcək. Teymur müəllim təmtəraqsız və iddiasız yaşamağı bacaran, könü-gözü tox, fikri-zikri yaradıcılıqda olan, yazıb-yaratmaq ehtirası ilə yaşayan nümunəvi ziyalıdır. Akademik Teymur Bünyadov bu gün ömrünün kamillik zirvəsindədir. Dünya uzunömürlüləri sırasında vüqarla addımlayır. Bu böyük alim və müdrik ağısaqqalı 90 illik yubileyi münasibəti ilə ürəkdən təbrik edir, bundan sonra da ömür payını gümrəh və mənalı yaşamasını arzulayıram. **Qəzənfər Paşayev, filologiya elmləri doktoru, professor**

Azərbaycan xalqının, sözün geniş mənasında, tarixini öz təfəkküründə akademik Teymur Bünyadov qədər dərinləşən (və bütün miqyası, təbiiliyi, hərarəti, mütəvazeliyi ilə) əks etdirən ikinci bir tarixçi təəvvür etməyə çətinlik çəkirəm... Ona görə yox ki Teymur Bünyadovu çox istəyirəm; ona görə yox ki onun doxsan yaşının tamam olduğu bu günlərdə xətri xoş olmaq üçün bu sözləri deyirəm; ona görə ki Teymur Bünyadovun daxili aləminə, ruhuna, təbiətinə bələdəm. Əlbəttə, öz xalqının xalqşünası – etnoqrafı olmaq çox çətin məsələdir. Hər şeydən əvvəl, ona görə ki onun adət-ənənələri, məişəti, etnoqrafik xarakteri səni hər tərəfdən elə əhatə edir, elə çulğayır, varlığına elə hakim kəsilir ki, çox vaxt nəyin söz-söhbət, nəyin isə elmi ümumiləşdirmə və ya modelləşdirmə predmeti olduğunu kəsdirə bilmirəm. Akademik Teymur Bünyadov işin yüngüllüyünü yox, ağırlığını seçir, yolun asanı ilə yox, çətinini ilə gedir. Və məlumdur ki, o, «kənar»dan sitat gətirməyə maraqlı göstərməyən, istinad tarixşünaslıqda yox, tarixin özündə

axtaran tədqiqatçılarıdır... Teymur müəllim Azərbaycan cəmiyyətinin yaxşı tanıdığı, ehtiram göstərdiyi ağısaqqallardan biri, görkəmli ictimai xadimdir. Millət vəkili olub. Eloqluları ona məhəbbəti «Teymur qağa» deyər müraciət etməklə bildirirlər... Başqa xalqların xalqşünası olmaq asandır, xalqın xalqşünası olmaqsa çətin... Çox çətin... Təəvvür edilməyəcək qədər çətin... Akademik Teymur Bünyadov nə qədər «tarix»in bu günüdürsə, o qədər də «bu gün»ün tarixidir...

Nizami Cəfərov,
filologiya elmləri doktoru, akademik

məqalələrin müəllifi olan akademik T.Bünyadovun əsərləri təkcə respublikamızda deyil, onun hüduqlarından uzaqlarda - Türkiyə, İran, Rusiya, Ukrayna, Norveç kimi ölkələrdə də çap edilmişdir. Akademik T.Ə.Bünyadov

mimizə sağlam və gümrəh ömür, yeni-yeni elmi uğurlar arzulayıram.

Nailə VƏLİXANLI,
AMEA-nın vitse prezidenti,
akademik